

TONSÄTTAREN

2 2002

VAL-SPECIAL

INTERVJU MED MARITA ULVSKOG

FST OCH KMA ANORDNAR
KULTURPOLITISK
UTFRÅGNING 22 AUGUSTI

KONSTMUSIKEN I SKOLAN

GÄSTKRÖNIKA

Cecilia Roos

Ord- föranden har ordet

Foto: Nicke Johansson

Ode till vilan

-en rimmad lax

(Versmåttan är anpassade till
Allsång-på-Skansen-idiomet.
Tack Lasse!)

En sista ledare före sommarvilan;
Hur skulle den kunna gestalta sig?
En vy från kolarmilan?
En doft av förgätmigej?
En dos framgångsretorik?
Ett avslöjande av maktens marionett?
Hur vi gått över lik
Med vår tonsättarbajonett?

O kulturpolitik, du sill förutan nubbe,
Låt oss nu, för en stund, låta vapnen få vila
Likt Caesar - en romersk gammal gubbe -
Vill jag njuta mitt otium - ej sanslöst ila
Mellan möten, möten och möten.
Att ständigt ge och få på nöten,
Tröttar ut en humanist
Det tycker jag är trist

Men du vet, O Kulturpolitik,
Att motstånd bjuda.
För vår älskade konstmusik, O kulturpolitik,
Som så livskraftigt vill ljuda,
Lider ännu av maktens brist på fokus
Muserna dansar ej blott till kastanjett!!
Så tills det en dag, fillijokus,
(Välsignad av herr Musagète)
Regnar pengar på vart konstmusik-lokus,
Får hängmattan svinga i ensamt majestät.

Så min bön, unga fröken Kulturpolitik,
Är att denna min bukett av kritik
Skall få dig att se klart som attan.
Konstnären behöver ju mattan
Men inte den man håller sig på
Nej, en tåviftarmatta med ett smultronstrå

Förbli icke uti amusernas våld
Tag emot den näring som själen behöver
Den musiska insiktens solparasoll.
Så lyss till musik, och när sommar'n är över
Då vet du precis hur du ska spela din roll:
Hör upp och låt konsten ta över!

INNEHÅLL

Ordföranden har ordet 2

Musikfunderingar 3

Cecilia Roos

Intervju med Kulturministern ..... 4 -5

P2 Debatt 5

Christer Eklund och Sten Melin

Juristern har ordet 6

Musiken i skolan ..... 7 - 8

Rapport från seminarium i Örebro

Konserter och uruppföranden 8

TONSÄTTAREN

Tidningen Tonsättaren ges ut av Föreningen svenska tonsättare och kommer ut med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare ..... Sten Melin
sten.melin@fst.se

Redaktör ..... Marie Samuelsson
marie.samuelsson@fst.se

Layout ..... Kristina Westman
kristina.westman@fst.se

Adress ..... FST
Box 27327
102 54 STOCKHOLM

Tel 08-783 95 90

Fax 08-783 95 40

Tidskriften är gratis. Prenumerationsärenden hänvisas till ovanstående adress och telefonnummer.

Musikfunderingar no 2

Vi fortsätter vår serie där gästkrönikörer från andra konstområden t ex går på konserter med ny konstmusik och skriver om vad verket kan förmedla och vad lyssnandet innebär för just dom. Inläggen skall inte ses som recensioner utan mer som reflektioner. Denna gång har vi bett dansaren Cecilia Roos att gå på Berwaldhallen och skriva om uruppförandet av Jan Sandströms *Klarinettkonsert* med Håkan Rosengren som solist.

En varm ton växer över ett skrapande. Kontrasterande. Jag är fortfarande en betraktare.

Klarinetten rör sig utan begränsning, ömsom spjånar den mot, ömsom vilar den på en bärande och växande ljudmatta. Sökandes efter en möjlig avsats för att kunna ge sig av. Rister, drar sig tillbaka, trycker ifrån, lossar, och blir nu istället det som bär.

Jag förflyttas och är inte

längre en betraktare utan inbegripen i dialog. Klarinetten får svar, växelvis från mig och från orkestern. Håkan Rosengren härbärgerar oss och tvingar oss vidare. Andlöst. Det jag har att säga utsägs inom mig i en rörelse. Övuntade kast fyllda av integritet där alla, orkester och publik, är förutsättningen för att rörelsen ska uppstå. Det är en gemensam akt. Tryggt viltande i dialog kan alltså gas.

Förstärkt oro, återhållen kaos tar form.

Ur detta lösgör sig en ton som tystar allt.

Även sig själv. I centrum som en inre berättelse.

Slungas ut, fångas in men lösgör sig och tar mig till en annan plats.

Det känns humoristiskt, varför? Är det bara ett minne av något helt annat?

Eller är det "humoristiska" bundet till att jag blir överraskad över hur tonen som tar spjårn och släpper, tillvaratas?

Äntligen vila, reflektion. Väcks av konkret puls, hjärta. Klarinetten hörs som från en annan tid. Finns det en motsättning?

Vi lyfts och något faller som tystar sig själv. En segervisshet framträder vilken gör mig så förvånad att jag blir snuvad på slutet. Slutet blir istället en öppning.

Ja, jag måste vara aktivt närvarande om jag ska uppleva något. Jag avkrävs närvaro. En slags närvaro som kanske kan kallas varseblivning. Det som händer är avläsbart bortom det läsbara.

Ett annat sinne väcks och tas i anspråk.

Cecilia Roos

” Den självklara utgångspunkten är att konstnärerna är en tillgång för hela samhället (...).
Kristdemokraterna

” ...utveckla konstnärernas möjligheter att leva på sitt konstnärskap.
Moderaterna

” ...viktigt att det finns en strategi för hur man arbetar med kultur i skolan.
Centerpartiet

” Kulturell utveckling skapar ett större välbefinnande i samhället och är därför en angelägenhet för alla.
Miljöpartiet

MUSIK - LIV

Det står många fina ord om kulturpolitiken i partiernas program och i de kulturpolitiska målen...

- **HUR** ska detta fungera i praktiken på konstmusikens område?
- **HUR** utformas en kulturpolitik så att den på bästa sätt stödjer och utvecklar professionalismen inom konstmusikområdet?
- **HUR** ska den levande konstmusiktraditionen kunna hävda sin röst mot populärkulturens tolkningsföreträdare?
- **HUR** skall den nykomponerade konsertmusiken, musikens framtid, kunna nå ut till sina rättmätiga lyssnare?

PARTIUTFRÅGNING OCH PANELDEBATT

Tid: 22 augusti 2002, 19.00 – 21.00

Plats: Musikaliska Akademien, Blasieholmstorg 8

Moderator: Ingrid Elam, kulturskribent

Deltagande anmäls till astrid.oman@fst.se
08-783 88 42 senast den 4 juli.

” Vi efterlyser fler verk av kvinnliga musikskapare och att nationalscenerna uppmanas framföra fler nyproducerade verk.
Vänsterpartiet

” De professionella konstnärerna förtjänar stor uppmärksamhet och bättre ekonomiska villkor.
Folkpartiet

” Kulturpolitiken skall utformas för att ge breda möjligheter till eget kulturskapande och bildningssträvanden, samtidigt som den stödjer ett professionellt kulturliv av hög konstnärlig kvalitet
Socialdemokraterna

Citaten är tagna från partiernas hemsidor och från partiprogram och motioner.

Samtal med Marita Ulvskog

Tillbakablick

Marie Samuelsson: Först skulle jag vilja göra en sammanfattning av dina år hittills som kulturminister.

Jag har från utövarorganisationer inom kulturområdet, t ex inom KLYS, mött en positiv syn på dig, man säger att du varit tillgänglig och deltagit i en mängd diskussioner, även om ni inte alltid haft samma åsikter. Detta godkännande av en kulturminister är något relativt unikt, tror jag. Har detta varit ett medvetet arbetssätt?

Marita Ulvskog: Det har ju absolut inte varit någon manipulativ uträkning i det. Däremot tror jag att med min bakgrund och med min syn på kulturpolitik så har det varit väldigt naturligt att göra så här. Jag tycker att det är viktigt att träffa kulturutövarna och jag har försökt att ge plats för utövarna själva. Då blir ju konstnärernas organisationer väldigt intressanta och det är naturligt för mig som har arbetat inom fackföreningsrörelsen. Det blir bättre så, jag känner mig säkrare i beslut jag ska fatta, även om de kanske inte alltid överensstämmer exakt med det som KLYS eller andra skulle önska. Om man har respekt för varandras roller, så finns det ändå så mycket av samsyn som gör att man blir starkare om man vill åstadkomma något.

MS: I motsats till denna bild så finns ju i media mer av kritik, också från företagarkvärlden, diskussioner kring Teracom, digitalt marknät, mediakoncentration, osv. Utan att gå in för djupt i dessa frågor, upplever du att det har blivit svårare att få kulturpolitiken att fungera med nya starka marknadskrafter, och var du förberedd på att ta dessa hårda strider?

MU: Just när det gäller konflikter som alla mediepolitiker möter, i alla fall då man inte vill gå i företagsekonomiska ledband, handlar det ju om klassiska konflikter om media och makt. TV-distribution är i högsta grad en fråga om demokrati och innehåll. Blir vi i framtiden tvungna att distribuera via privatägda kommersiella digitala satelliter så kommer det att påverka innehållet. Jag tror att detta har en direkt betydelse för kulturinnehållet i media, konstnärernas villkor och upphovsrättsliga frågor. Det blir väldigt hårda maktkampen och de måste man nästan gilla att ta. Jag är ju journalist från början och väldigt förberedd. Jag får stöd i mitt parti och i regeringen, men det är ju så att det bara är den ansvarige ministern som syns utåt, det får man ta, och betala ett pris för.

Framtiden för konstmusiken

MS: Om vi övergår till konstmusiken; i Budgetpropositionen för år 2002 står det att man inom regeringen anser att man under senare år prioriterat andra genrer och därför överväger vissa riktade insatser för nutida konstmusik. Hur skulle sådana insatser kunna se ut och finns det några konkreta idéer?

MU: Kulturrådets studie av den nutida konstmusiken är ute på remiss. Konstnärskommittén har nyligen blivit klar med en rapport om kammarmusiken. Efter diverse kompletteringar kommer allt material till oss. Då börjar kvarnarna att mala. Vi har egna idéer här men jag vill inte säga något ännu och begränsa synfältet. Sedan skall detta förhoppningsvis utmynnas i några konkreta förslag. Det som gäller för nutida konstmusik är ju framförallt att den till stor del tillhör det fria musiklivet och att det inte finns några direkta fasta institutioner. I Kulturrådets rapport finns det ju ett förslag om att skapa en nationell ensemble för nutida konstmusik. Det fria musiklivet är ju totalt beroende av att vi har ett bra arrangörstöd och bra arrangörer. Jag tror att diskussionerna kommer att röra sig om de tydliga skillnaderna mellan det mer institutionaliserade och det icke institutionaliserade i musiklivet.

MS: Det finns röster från konstmusiklivet som menar, b.l.a. från Kammarmusiknämnden som Musikaliska Akademien startat, att det behövs ett ökat kulturpolitiskt stöd för kompositionsbeställningar samt bättre nätverk och samordning av arrangörerna ute i landet.

MU: Ja visst, kanske måste vi uppfinna hjulet eller så kanske vi behöver utveckla delar som redan finns. Det återstår att se, vi kanske behöver göra båda sakerna.

MS: I olika sammanhang bl.a. på partiutfrågningen med kulturutskottet på Nybrokajen 11, kommer det tydligt fram att politikernas syn på kultur och konst är tydligt instrumentell, d.v.s. konst har inget egenvärde, utan man hävdar en nyttoaspekt, som att man blir bättre i matte om man lyssnar på musik.

MU: Det är ju ovanligt att människor som inte har det stora kulturintresset talar om konstens egenvärde. Kanske folk värjer sig för att det låter för högtidligt. Kulturpolitiken som den formuleras från vårt departement, regeringen och som riksdagen

Foto: Bosse Kinnås

står bakom, är ju dess egenvärde. Det är ju det kulturen handlar om, den behöver inte argument för sin existens genom något annat. Den är självklar och livsnödvändig. Jag har varit sträng på den punkten. Men jag har träffat kloka människor som har en instrumentell syn på kulturen. Ute i kommuner med arbetslöshet och utflyttning, finns idéer om att utveckla kultur och satsa för att skapa arbeten, högskolefilialer och göra så att folk stannar. Då tycker jag att de gör alldeles rätt. Och om jag får göra en jämförelse så finns det ett helt annat intresse för kultur idag ute i landet än för 15 år sedan när jag var allmänt kulturintresserad och hade kontakt med många kommunpolitiker. Samtidigt anser jag att den nationella kulturpolitiken är viktigare än någonsin. För det första kan nationella pengar fördelas lite rättvisare regionerna emellan och för det andra är det viktigt för det konstnärliga innehållet. Den icke instrumentella nationella kulturpolitiken är en förutsättning för allt det andra.

MS: I kulturpolitikens inriktning, taget i riksdagen 1996, så står det ju att man ska motverka kommersialismens negativa verkningar. Om man applicerar detta på konstmusiken, kan man ändå se, utan att vara emot populärkulturen, att konstmusiken marginaliseras och att populärmusiken klarar sig på den kommersiella marknaden och har ett tolkningsföreträde. Samtidigt kan man konstatera att konsertbesöken, även för konstmusik, totalt sett ökar och har en större publik. Har du några konkreta idéer om hur konstmusiken skall kunna få sin rättmätiga plats?

MU: Det som är mitt uppdrag är att vi ska använda kulturpolitiska pengar till den del av kulturpolitiken som inte kan leva på marknadens villkor. Det är vårt uppdrag. Det som klarar sig på marknadens villkor

ska ju inte staten med skattebetalarnas pengar stå för. Klarar man sig på marknadens villkor ska man inte ha kulturpengar.

MS: Men det finns ju en gråzon i detta. Det finns t.ex. förslag inom Kulturrådet att fonogramstödet ska kunna sökas av stora bolag då de vill ge ut experimentell popmusik. Borde inte bolagen ta detta ansvar inom sin egen ekonomi?

MU: När det gäller musiken och fonogramstödet är det nog lite av en gråzon. För några år sedan så tyckte inte Kulturrådet att fonogramstödet fungerade väl. Därför får de bedriva en försöksverksamhet t.o.m. 2003 med en annan fördelning av fonogramstödet. Detta friare arbetssätt skall utvärderas. Avsikten var icke att detta ska vara ett påbröd till de kommersiella större bolagen. Vi vet ju att tonsättarna är kritiska, att det har blivit en kommersiell användning och detta ska vi ta med oss i utvärderingen. Då ska vi fatta beslut om både inriktning och nivå.

MS: Inom konstmusikområdet finns ofta en mycket lång utbildningsväg och man utbildar på fler orter i Sverige, vilket är glädjande och antalet sökande har också ökat. Samtidigt följer inte antalet kompositionsbeställningar med i detta då antalet tonsättare blir fler. Har ni verklig kontakt

med hur det ser ut ute på fältet och vad skulle du säga till en ung nyutbildad tonsättare?

MU: Det är klart att man har kontakt och frågan kommer upp väldigt ofta. Jag tror inte på att strypa antalet utbildningsplatser. Då skulle man säga till en 20-åring att det du har drömt om de senaste 10 åren att få utbilda dig till, det går inte. Alla som tar det livsavgörande steget att skaffa sig en lång konstnärlig avancerad utbildning har nog prövat frågan; "Jag tar risken". Det är klart att vi funderar kring detta och de politiska besluten, ibland tar det längre tid än man hoppas.

MS: Nu är de flesta tonsättare egna företagare och musiker arbetar ofta i form av anställda. Går det i dessa fall att hitta fler områden där AMS-pengar kan stötta?

MU: Vår linje här är att man ska föra över AMS-medlen och successivt omvandla dem till permanenta delar utav kulturbudgeten. Som du också vet har vi Anders Forman som gör en undersökning på hur man ska underlätta för alla dessa egenföretagare som hamnar mellan alla stolar.

Summering

MS: Du har ju fått finast betyg då det gäller arbetsklimatet på de olika departe-

menten. Har du några tips om vad det beror på?

MU: Det är så himla roligt. Jag har stannat länge, i sex och ett halvt år, och vi jobbar väldigt nära varandra. Alla här brinner för sin uppgift. Vi har inte så mycket hierarkier här, det är en informell ton och de flesta känner sig involverade. Kanske är vi kvinnor bättre på att jobba på det sättet, vi behöver inte sätta upp så mycket luft emellan varandra för att vinna auktoritet. Jag tror att det finns sådana män också, som vill använda tydlighet och vill vara nära.

MS: Tror du att du stannar som kulturminister om ni vinner valet?

MU: Marginalerna är så små i svensk politik. Då kan jag inte sitta och tänka nu hur jag skulle göra i det ena eller andra fallet. Däremot kan jag säga att hur det än går så kommer jag att vara engagerad och jobba med politik och arbeta med kultur på ett eller annat sätt, så på så vis blir det ingen skillnad.

Foto: Susanne Sandström

Marie Samuelsson, Redaktör

I förra numret av Tonsättaren (1-2002) går FST:s ordförande Sten Melin till attack mot Sveriges Radios avsikt att komplettera den nuvarande P2-kanalen med en musikkanal av flödeskaraktär, som ett led i de fortsatta digitala försöksändringar som inleddes redan förra hösten. Det är angeläget att ge Tonsättarens läsare en mer nyanserad bild av SR:s planer än den som Melin förmedlar i sin ledare.

"Det går inte att underskatta radions roll som förmedlare av musikaliska upplevelser..." skriver Sten Melin, och på den punkten är vi rörande eniga. Alla undersökningar av radiopublikens åsikter och attityder styrker att musiken är den främsta anledningen för flertalet människor att använda radion. Det är ju just därför som vi vill utöka möjligheterna för musikälskande människor att hitta ett programutbud som kan ge starka och sköna upplevelser.

P2 - SR:s nuvarande kanal för konstmusik, jazz och traditionsmusik - är en i flera avseenden splittrad kanal, där musikprogram inom olika genreområden och från olika epoker skall samsas med såväl utbildningsradio som program på minoritets- och invandrarspråk under delar av dagen. Det kan vara frustrerande för den som vill ha en pålitlig musikkanal att gång efter annan bli besviken, att inte hitta det man söker efter, och detta tror vi är den främsta anledningen till att kanalens rika musikutbud inte når ut till den publik den förtjänar. Sten Melin ondgör sig över "en så flat vision i en försökskanal", nämligen att erbjuda ett varierat och inbjudande utbud av klassisk musik.

"Är det bara en ge-folket-vad-folket-vill-ha-radio som eftersträvas", fortsätter Melin. Att spela musik som folk tycker om och kanske även känner igen är vårt uppdrag, precis som det är vårt uppdrag att vara en arena för nya uttrycksformer, för ny musik, nya tonsättare och nya musiker. I det ligger inget motsatsförhållande för oss som förmedlare av public service-radio, en radio i allmänhetens tjänst, och det vore förvånande och anmärkningsvärt om Sten Melin skulle vilja begränsa människors möjligheter att tillfredsställa sitt musikintresse med ett rikare musikradioutbud i flera kanaler. Det svenska musikintresset är väldokumenterat, och ger bl.a. fog för uppfattningen att det finns en stor publik för klassisk musik som vi kan ge ännu bättre service än idag med de möjligheter som ny teknik erbjuder, d.v.s. via digitalradio och Internet. Förhoppningsvis kommer utvecklingen av dessa nya medier att betyda ytterligare musikkanaler i en nära framtid, allt i lyssnarnas intresse.

Christer Eklund, Kanalchef P2

Att få i uppdrag att skapa en ny radiokanal i ett nytt medium måste vara ett drömmuppdrag för en kanalchef. Att i det läget lansera följande som vision för kanalen är just en flatthet utan like:

"En hygglig balans mellan det mycket välkända, det kända och det något mindre kända. Hela tiden behaglig att lyssna till och inbjudande, i både tal och ton, även för den icke vane eller specialiserade musikradiolyssnaren."¹

Var är glöden, kreativiteten, hängivenheten, passionen för radiomediet? Var är viljan att skapa ett nytt kanalformat? Vad är det som skall trollbinda radiolyssnaren vid apparaten? Detta andas uppgivenhet och det bekymrar mig Christer Eklund.

I ditt svar skriver du att det i SR:s uppdrag står att ni skall spela musik som folk känner igen. I mitt exemplar av propositionen beträffande Radio och TV i allmänhetens tjänst står beträffande ert kulturansvar:

"Programföretagen skall vidga och fördjupa sitt kulturansvar i förhållande till verksamheten under innevarande tillståndspériod. Nyskapande programinnehåll skall främjas liksom programföretagens egen skapande verksamhet."²

Mig veterligen antogs propositionen. Det enda nyskapande med er försökskanal är väl omtolkningen av denna propositions innehåll och kärna. Kanalformatet i sig är en kopia på den sedan länge nedlagda radiokanalen *Classic FM*, och alls inget nyskapande. Jag har aldrig påstått att det skulle vara fel att skapa fler möjligheter till att komma i kontakt med konstmusik. Däremot vill jag mycket gärna höra engagerad, hängiven och spännande radio med konstmusiken i centrum. Ditt igenkänningskoncept leder tyvärr inte dit.

Christer, bada kallt i sommar och sluta svamla. Kom igen och fajtas som en besatt för att Musikradion P2 både skall utvecklas och höras i hela landet hela tiden oavsett sändningsteknik. Det är en fråga om prioritering, ingenting annat.

1 Pilotveckor & försökskanaler, Preliminär Rapport, SR

2 Radio och Tv i allmänhetens tjänst 2002-2005. Propositionen 2000/01:94

Sten Melin, Ordförande FST

§ JURISTEN HAR ORDET

Regattadomen - ett unikt plagiatmål

Den 11 april 2002 meddelade Högsta domstolen en unik nordisk plagiatdom inom musikområdet. Parter i målet var förlagen EMI Publishing (EMI) respektive Regatta Production AB (Regatta). Domen avsåg populärmusikaliska verk. Hur kan en plagiatdom på populärmusikområdet få betydelse för det konstmusikaliska området frågar sig den intresserade? Kanske ingen eller kanske stor betydelse. Det hela beror på vilka utvecklingsvägar den konstmusikaliska genren väljer att ta. Konstmusikbegreppet rymmer så mycket mer än vad som kan skönjas vid första påseendet. Begreppet är inte på något sätt statiskt utan förändras med tiden; vissa genrer förlorar i aktualitet och andra, nya inlemmas successivt i den konstmusikaliska gemenskapen. Därför har denna dom betydelse för konstmusiken.

Bakgrund

1973 skapade Lasse Lindbom, May-Britt Nicklasson och Magnus Lindberg (medlemmar i musikgruppen Landslaget) verket *Tala om vart du ska resa*. Verket inleds med en melodislinga (M1) bestående av åtta takter innehållande 42 toner. Slingan återkommer mellan verserna vid ett par tillfällen i verket. Verket gavs ut på skiva 1973 och låg på topplistor 1974. Till 1977 hade verket sålts i över 22 000 exemplar. EMI förvärvade rättigheterna till verket 1973.

1995 skapade Robert Åhlin, Lars MacLachlan och Olav Fosshem, medlemmar i musikgruppen Drängarna det musikaliska verket *Om du vill bli min fru*. Även i detta verk återkommer en slinga (M2) med samma antal takter och toner som i M1. M2 skapades av Robert Åhlin. Verket gavs ut 1995 både på singel och på LP-skiva. Förlagsrättigheterna till verket innehas av Regatta.

1995 prövade STIM:s Bedömningskommitté för Musik och Upphovsrätt, på EMI:s begäran, verkens likhet. Kommittén sa i ett utlåtande att melodierna hade folkmusikalisk prägel, att verken visserligen inte var särskilt originella, men påvisade en ”påfallande överensstämmelse” även om de skiljde sig åt något i avslutningstonerna i varje fras. Kommittén ändrade inte bedömningen efter att Regatta invänt att M1 influerats av en gammal fri spelmanslåt, *Oxdansen*, samt att vare sig M1 eller M2 i förhållande till denna hade verkshöjd, d.v.s. att verket besitter individuell särprägel, självständighet och originalitet.

Eftersom parterna inte förliktes efter Bedömningskommitténs uttalande ansökte EMI om stämning av Regatta hos Stockholms tingsrätt.

M1

M2

Delar av M1 och M2 ur styckena *Tala om vart du skall resa* och *Om du vill bli min fru*. Verken är transponerade för att notbilderna lättare ska kunna jämföras.

Tingsrätten

Tingsrätten fann att M1 har verkshöjd, att M1 och M2 befanns vara lika (likhetsbedömningen) varför M2 bedömdes göra intrång i M1. Eftersom upphovsrätten inte ger något prioritetsskydd följde då frågan om upphovsmannen till M2 haft kännedom om och utnyttjat det ursprungliga verket? Robert Åhlin menade att han lärt sig spela *Oxdansen* på fiol efter noter under 70-talet och att han utifrån detta verk fått inspiration 1995 till M2. EMI menade att med hänsyn till den omfattning som verket som innehåller M1 förekommit radio, är det osannolikt att han inte hört det innan han komponerat M2.

Tingsrätten fann att Regatta gjort sannolikt att M2 tillkommit oberoende av M1. Detta gjordes mot bakgrund av att tingsrätten ansåg Robert Åhlins förklaring att han inspirerats av *Oxdansen* var sannolik, att ett vittne (Lars Lilliestam) uppgivit att M1 och 2:s identiska upptakter var greppsidiomatiska, dvs. en för en fiolspelare nära till hands liggande tonföljd samt att den inom populärmusiken låga verkshöjden ökar utrymmet för dubbelskapande. EMI tappade i Tingsrätten och överklagade domen till Hovrätten.

Hovrätten

I Hovrätten konstaterar bägge parter att det inte finns någon likhet mellan *Oxdansen* och M1.

Hovrätten ändrade Tingsrättens dom och dömde till EMI:s fördel p.g.a. den långtgående likheten mellan de omtvistade melodierna samt det redan i sig osannolika att M2 skulle ha kunnat skapas självständigt och oberoende av M1. Hovrätten underkänner alltså Robert Åhlins förklaring till hur han fått inspiration till M2.

I ersättningsfrågan finner Hovrätten att EMI:s yrkande är skäligen och dömer Regatta att till EMI utge 25 % av de totala intäkter som inkasserats genom användningen ver-

ket vari M2 ingår.

Regatta tappar i Hovrätten och överklagar till Högsta domstolen.

Högsta domstolen

Högsta Domstolen fastställer Hovrättens domslut men noterar i domskälen följande: ”Inom populärmusiken får variationsmöjligheterna anses vara mer begränsade än inom många andra musikaliska områden. Lyssnarnas krav på möjligheterna att känna igen, nyttja och komma ihåg det musikaliska verket liksom trender och kommersiella intressen ger ofta en tämligen trång variationsram.” HD menar också att när en så påfallande likhet konstaterats mellan de båda melodierna, måste höga krav ställas på bevisningen som skall styrka att fråga är om ett oberoende dubbelskapande. Detta innebär att den som påstås göra intrång måste prestera en mycket stark bevisning som pekar i riktningen att han skapat verket självständig utan kännedom om det ursprungliga verket. Det Robert Åhlin uppgivit angående tillkomsten av M2 gör att det inte, främst mot bakgrund av låten där M1 ingick i genomslag på marknaden samt tiden för tillkomsten av M1, kan anses sannolikt att M2 skapats oberoende av M1. M2 är därför en efterbildning av M1 och en kränkning av EMI:s upphovsrätt

Läs mer om domstolens intrångsbedömning, m.m. på www.fst.se under rubriken Juridik.

Foto: Kristina Westman

Thomas Riesler
Förbundsjurist

Rapport från ett samtal om konstmusiken i skolan

I ett antal artiklar och debatter har de senaste åren musikämnets roll i skolan debatterats. Ämnet är starkt engagerande för många av musikens företrädare, men också för barn, ungdomar och föräldrar. Från tonsättarhåll har det talats om det musikaliska språkets utarmning som tycks hota det konstmusikaliska fältet, inte minst genom att konstmusiken är så lite representerad i skolundervisningen. En musikalisk diskurs fordrar ju, liksom en litterär, en klangbotten av människor som introducerats i fältets potential och historia. Tanken föddes att inleda en process i vilken konstmusikens roll i skolan skulle belysas från skilda håll och förutsättningar.

Den 15 april i Örebro bjöd således FST tillsammans med Kungliga Musikaliska Akademien in till samtal under rubriken ”Konstmusiken i skolan”. I samarbete med bland andra tonsättaren och läraren vid Örebro Musikhögskola (ÖMH) Anders Flodin, hade ett antal representanter för musiklärarkåren, musiklärarstudenter, tonsättare samt Skolverket inbjudits att närvara vid diskussionen som förlagts till lokaler som upplåtits för ändamålet av ÖMH.

Nedan återges i sammandrag några av inläggen från dagens första del:

Christer Bouij, lektor vid Örebro Musikhögskola, inledde dagen med att berätta om innehållet i den nya musiklärarutbildningen.

Den nya kursplanen har endast gällt i ett år och den bärande idén är att utbildningen skall se olika ut vid de olika högskolorna. Man menar att konkurrens skulle få fram nya kreativa lösningar och att man därigenom skall kunna få fram bättre utbildningar. Dessutom har lärare på kommunala musikskolor och kulturskolor helt försvunnit ur förordningstexten. Den förut obligatoriska kursen i nutida konstmusik är också borttagen.

Skolverkets **Anita Åsard** menade att lärarna överlag upplever att man har mycket lite tid för musikundervisningen – färre timmar och större grupper är det största problemet. Åsard menade också att lärarna måste integrera elevens vardag i undervisningen för att få dem intresserade. Hon tyckte vidare att man också kan försöka föra ihop de olika musikaliska traditionerna, fånga upp elevernas preferenser och försöka vidga dem.

Åke Holmquist, KMA, konstaterade att konstmusiken är tillbakaträngd i stort i samhället. Exempelvis har de stora dagstidningarna under senare år sagt upp sina fast

anställda musikkunniga journalister och musiklärarnas status är mycket låg i skolorna.

Han ansåg att det är viktigt att synliggöra de speciella insatser som görs inom musikundervisningen i skolan, men även inom musik- och konsertlivet. Kommunikationen utåt brister, man måste stödja och inspirera andra, göra koncentrerade insatser och dessutom kommunicera dessa med omvärlden. Vidare menade Holmquist att också är viktigt att våga rubricera det vi talar om som just konstmusik. Alla som arbetar med konstmusik har ett ansvar att vara tydliga med att det här är en viktig fråga.

Synliggör konstmusiken

Vid sidan av de strukturella problemen inom lärarutbildningar och skola, kom den inledande diskussionen att kretsa mycket kring vikten av synliggörande av konstmusiken, också på ett mer generellt plan. Det handlar ju också, som jag tolkade diskussionen, om att presentera kreativa alternativ till den kommersiella kultur som vi alla omges av. Men hur ska det gå till? Varken musikhögskolor eller grundskolor har tillgång till de budgetar som skivindustrin har till sitt förfogande för att marknadsföra sig; summor som för övrigt vida överstiger den svenska årliga kulturbudgeten...?

Den läsart av undervisningsuppdraget som säger att det är mycket viktigt att spegla barnens musikaliska hemmiljö, skapar ju på lärarutbildningsnivå ett trängt läge för alla smala genrer. Kanske är det utifrån man ska hämta stöd och inspiration för utvecklandet av musikämnet?

Projektpresentationer

På dagordningen stod därför också ett par metodiska utblickar. På vilket sätt kan den nuvarande musikundervisningen kompletteras med andra initiativ?

Per Uno Petersson och **Staffan Albinsson**, Musik i Väst, berättade om sitt arbete med barn och musik, ett arbete som pågått i många år i Västsverige. Per Uno har rest runt i skolor och daghem och har tillsammans med barnen (och ibland även med lärarna) arbetat i ljudverkstäder, med kompositioner och även med musikdramatik. Tydligt i deras arbete var viljan att utgå från barnens egen kreativitet – utan att för den skull ägna sig åt reproducerande av

befintliga musikformer. (*Informationsmaterial om arbetet kan beställas från Musik i Väst och även från Rikskonserter; lärarhandledningen ”Komponera mera”.*)

François Sarhan lärare i komposition på CFMI (Centre de Formation de Musiciens Intervenants) i Selestat nära Strasbourg berättade om utbildningen som bedrivs där. CFMI är ett utbildningscenter för musiker där eleverna studerar kammarmusik, instrumentbygge, skapandeprocesser, sång, kördirigering, text och lyrik, komposition och integrering. De utexaminerade studenterna anställs ofta av kommuner och landsting för att arbeta med barn i skolan och förskolan, på fångvårdsanstalter, med handikappade etc. Efterfrågan på examinerade studenter är stor.

I arbetet med barn läggs vikt vid att komponera *med* barnen inte *för* dem. Meningen är att öppna barnens egen musikaliska värld och inte tvinga på dem en enklare form av vuxenmusik. Man skall erbjuda barnen möjlighet att utveckla musikaliska idéer, improvisera och själva ta ansvar för det de komponerar. Vikten läggs vid upplevelse, inlevelse och reflexion - inte vid framförandet.

Under dagen vittnades också om en lång rad intressanta och lyckosamma projekt som pågår eller har genomförts i samarbete mellan tonsättare och skola runt om i Sverige. I Luleå har det under ett flertal år bedrivits kompositionsundervisning inom ramen för den kommunala musikskolan, enligt en modell som tagits fram av prof. Jan Sandström och Fredrik Högberg mfl. **Jan Ferm**, Musikhögskolan i Piteå, berättade att intresset för komposition bland ungdomar har ökat markant sedan projektet startades.

Sammanfattning

Vad blev då kontentan av denna diskussionsdag?

Rent konkret upprättades en e-postlista*, för att samtalen skulle kunna fortgå. Alla intresserade är välkomna att ta del av dessa diskussioner. En rad förslag framlades om en framtida agenda för hur man i skolan skall kunna rikta fokus på konstmusikens olika aspekter.

För mig blev dagen en tydlig värdeomvärdering på vilka problem, men framför allt möjligheter som musikämnets roll i skolan innehåller:

forts sid. 8

”På vilket sätt kan den nuvarande musikundervisningen kompletteras med andra initiativ?”

A

Porto
Betalt: Föreningen svenska tonsättare
Box 27327
102 54 STOCKHOLM

forts fr. sid 7

...konstmusiken i skolan

Problem 1: Det tycks som om musikämnet i skolan har tilldelats en roll som skiljer sig från andra ämnens. Här anses det långt viktigare än i andra ämnen att man utgår från det eleverna redan vet. (Jämför med exempelvis ämnet matematik; skulle det vara tänkbart att låta elevernas favoritekvationer styra innehållet i matteundervisningen?)

Möjlighet 1: Hur vore det om man istället för att enbart bekräfta det som finns omkring barnen, också bekräfta det som finns inuti dem - nämligen en väldig förmåga till olika nivåer av improvisation och abstraktion samt en nyfikenhet inför det okända. Flera av de projekt som redovisades under Örebro-dagen innehöll inspirerande och framåtsyftande metoder.

Problem 2: Den nya utbildningen av musklärare tycks anpassa sig till den låga prioritet ämnet redan har ute på många skolor. Låg timtilldelning riskerar nu att kompletteras med låg utbildning i ämnet. Problemen är på sikt uppenbara; färre finns som har kunskapen att förmedla djupare insikter i ämnet, därmed får också färre människor tillgång till såväl kulturarv som kreativa utmaningar. En demokratifråga?

Möjlighet 2: Utred möjligheten att komplettera med nya typer av lärarutbildningar, som inte enbart koncentrerar sig på skolan så som den gestaltar sig idag! En ny syn på kreativitet och på vad musik kan innebära, bortom sin rent instrumentella nytta, borde finna sin plats i lärarutbildningarna. Det handlar inte om att gå tillbaka, utan om att finna ett nytt förhållningssätt som förmår kombinera musikens reproducerande sidor med de verkligt kreativa. En svensk version av Strasbourgmödeln?

Problem 3: Musikämnet har genom åren successivt krympt i timantal. Svårigheterna att finna tid för en konstform som fordrar – just –tid blir därför uppenbara...

Möjlighet 3: Från FSTs håll hoppas vi att mötet i Örebro ska vara början på ett förändringsarbete som kanske kan leda till en större integrering av kreativa element i musikundervisningen, och därmed också på sikt en ökning av musikens plats i skolan. De instrumentella aspekterna av musiken kan mycket väl integreras i andra ämnen, lika väl som de rent kreativa aspekterna.

FST vill fortsätta vara en samsalspartner i dessa frågor; därför hoppas vi att tonsättare bjuds in till samtal om pedagogiska och metodiska frågor på alla de olika nivåer, exempelvis Skolverket, där det inhämtas kunskap för utvecklandet av musikämnets innehåll.

*(Skicka din e-postadress till kristina.westman@fst.se för att bli uppsatt som prenumerant på e-postlistan.)

Foto: Lars Tomndahl

Fredrik Österling
Förbundssekreterare, FST

KONSERTER OCH URUPPFÖRANDEN

JUNI

- 04 Jens Hedman, *Recoil*, uruppf. Bourges Frankrike
- 04 S Pat Simmerud *Frameworks*, The North/South Consonance Ensemble, Christ & St. Stephen's Church, NY
- 06 Johan Hammerth, *Strings and Largo*, uruppf, Stockholm stråkensemble, dir. Sven H Åberg, Stockholm 750 år
- 12 Daniel Börtz, *Klangernas sånger*, uruppf, Stockholm
- 24 Lars Åkerlund, *REALITY #1*, uruppf, Madrid
- 27 J Fredric Bergström, *Vibraphone Music (no. 1)*, Slagverk och Liveelektronik Stenungsunds kammarmusikfestival
- 28 Per Gunnar Pettersson, *Libera me*, uruppf, Det Jyske kammerkor, dir Mogens Dahl, Skiens kirke
- 30 Albert Schnelzer, *Waves*, uruppf, International academy of brass music, dir A Schnelzer, Chapmanskolan Karlskrona

JULI

- 02 Anders Nilsson *Orbit*, uruppf, Kroumata/Norrbottens Kammarorkester/Petter Sundkvist, Piteå
- 03 Carl Unander-Scharin, *Mässa vid höst*, uruppf, Gustaf Sjökvists kammarkör, Henrik Alinder, Musik vid Siljan
- 20 Dag Lundin, *Concertino*, uruppf, Bergslagssymfonikerna, Grängesberg
- 26 *Tidsströmmar, tre operor om oss*; Ylva Q Arkvik, *Du får inte gå*, Paula af Malmborg Ward, *Vill ni ha ett frostigt pöron?* Jesper Nordin. *Arnaia - kastad i havet* uruppförande Vadstena slott 19.00 (spelas fram till den 11/8).
- 25 Lars Indrek Hansson, *When the chimes end*, uruppf, The Gothenburg Combo, Ingesunds musikhögskola

AUGUSTI

- 01 Neofilistiska föreningen *EAM-konsert* med verk av Martin Q Larsson, Jens Hedman, Paulina Sundin, Ylva Q Arkvik och Johan Fernold. Anna Lindal, violin, Visby Chamber Music Festival, Visby, 22.00
- 10 Inger Wikström, *En daires försvarstal*, Kammaropera, uruppf libretto M Gutman, Vasateatern, Stockholm
- 15 Ylva Q Arkvik, *De som varit, de som ska komma, de som blev*, uruppf, Konserthuset Stockholm 19.00
- 22 Ylva Nyberg *Vattrakallo solokonsert* uruppf, Konserthuset Stockholm 19.30
- 31 Ylva Skog, *Blue cha-cha* uruppf, Ensemble Agueli, Nalen Stockholm